

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

פר' האזינו

ה'תשפ"א

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא פר' האזינו

וירמזון השמים לרוחניות, אשר
תאזין לתוכחה ואף כי בדיבור קשה,
ותשאר בטהרתה.

ותרמוז הארץ לגשמיות, אשר
בשמיעת אמרי נעם תתרצה ותבוא
על תיקונה.

ואשר על כן העיד בהם את השמים
לקבל דרך דבור קשה את התוכחה,
ואת הארץ לקבל דרך ריצוי ושמיעה
באהבה, כי כן לשון הארץ מלשון
ריצוי. ויכנסו הדברים בלבבות בני
ישראל, הכל לפי דרך המקבלים,
עתים באהבה מסותרת ובתוכחה
גלויה, ועתים בתוכחה מסותרת
ובאהבה גלויה, עד אמרם אנו ליה
ועינינו ליה.

והיינו מה שנאמר בפר' וילך (לא, ל')
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָל-קְהֵל יִשְׂרָאֵל
אֶת-דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תִּמָּם. וכמו
שהובא שם בלעומקו של מקרא בשם
היהודי הק' מפשיסחא, עַד תִּמָּם שֶׁל
יִשְׂרָאֵל, שנזכרים בראש הפסוק,
שלימדם וחזר ולימדם בתוכחה
המשולבת באהבה, עד שנהיו כל קהל
ישראל תמימים.

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע
הָאָרֶץ אֲמָרֵי-פִי
(לב, א')

ירמוז הפסוק כי שירת האזינו היא
כעין שירה של תוכחה ואהבה
המשולבות זו בזו, בבחינת את אשר
יאהב יוכיח. ולעתים בהסתר ולעתים
בגלוי.

ותהיה ההאזנה והדיבור כתוכחה,
והשמיעה והאמירה כגילוי אהבה.

ההאזנה והדיבור כתוכחה, כדרך
שנגש יהודה ליוסף להוכיחו באמרו
יְדַבֵּר-נָא עִבְדְּךָ דְּבַר בְּאָזְנֵי אָדֹנָי.

והשמיעה והאמירה כאהבה, כדרך
שאמר דוד המלך (תהלים קלח ד)
יְדוּדָה ה' כָּל מַלְכֵי אֶרֶץ פִּי שָׁמְעוּ
אֲמָרֵי פִיךָ:

וכפירוש מצודת דוד שם: כאשר
שמעו אמרי פיך שאתה מקבל שָׁבִים
אז יְדוּדָה. וכוונתו לפי הנ"ל שמקבל
את השבים מאהבה. עד כדי
שהזדונות נהפכים לזכויות, אַז
יְדוּדָה.

לעומקו של מקרא פר' האזינו

ויש לומר, שרש"י טרח כאן להטעים היטב בכל אופן שהוא, שלא יעלה על דעת המינים והכופרים לפרש את הפסוק לכאורה כפשוטו: שכביכול ח"ו ההשחתה שהשחיתו בניו היא כלפי מעלה, כגון: שחת לו, ולא לעצמם. כאילו לא מומם של בניו היא ההשחתה. לכן לא הסתפק רש"י בתרגום שהביא אלא גם פירש באר היטב, שהשחתה שהשחיתו היא לא כלפי מעלה, אלא לעצמם הרעו והשחיתו.

וכן יוכיחו הטעמים: התביר והטיפחא:
שַׁחַת לֹוּ לֹא , לֹוּ - בתביר, לֹא -
בטיפחא.

הטעם תביר במלה לֹוּ, יוכיח שהוא קצת בפני עצמו. אמנם אין הוא מפסיק ברמה של טיפחא או אתנחתא ובודאי לא של סוף פסוק, אך יש בו עצירה מעודנת. לומר שהעם שַׁחַת לֹוּ, לעצמו.

ולאחריו תבוא הטיפחא: לֹא, להדגיש ביתר שאת שההשחתה היא לא להקב"ה. ואכן, לאחריו ידגיש הפסוק שוב, פעם שלישית, שהמום

דרשת שַׁחַת לֹוּ לֹא בְּנֵי מוֹמָם

שַׁחַת לֹוּ לֹא בְּנֵי מוֹמָם דֹּר עֲקָשׁ
וּפְתִלְתֵּל (לכ,ה')

פירש רש"י שַׁחַת לֹוּ לֹא וגו'. כתרגומו חבילו להון וְלֹא לִיה כְּלוּמַר השחיתו לעצמם ולא לבוראם.

וכן פירש רש"י, שַׁחַת לֹוּ וגו'. כתרגומו חבילו להון ולא ליה. ומוסיף רש"י: בְּנֵי מוֹמָם, בניו היו, והשחתה שהשחיתו היא מומם: בְּנֵי מוֹמָם - מומם של בניו היה, ולא מומו.

ובשימת לב, רש"י בפירושו לא שינה דבר מתרגומו של אונקלוס, ולכאורה היה צריך להסתפק בכך, כפי שמפרש פעמים רבות: כתרגומו. ומדוע לא הסתפק בכך, אלא פרט והסביר את תרגומו באר היטב. ועוד שהיה יכול לקצר ולומר כתרגום: השחתה שהשחיתו היא מומם ולא מומו. ומדוע האריך בפירושו.

לעומקו של מקרא פר' האזינו

יטריחו להקב"ה בהבלי שוא, אלא יבואו בטענות אל עצמם, כי מומם הוא זה ולא מומו ח"ו.

ועל דבר **טרחא** זו שטרח וכתב לה קרא, **טרח** רש"י לבאר היטב שטרחו לחינם להביא על עצמם את מומם.

ומה שמוטעם במלים **בְּנֵי מוֹמָם**, **במונח אתנחתא**, שהמום הזה שכביכול חשבו הרשעים להטיח כלפי מעלה, מום זה **מונח** בהם **בעצמם** **באתנחתא** שאין אחריה המשך אלא עד שיפסיקו להיות **דור עקש** ו**פְּתִילָל**.

ויש ליתן את הדעת, ולהבין כיצד יגיעו בניו של מקום לעברי פי פחת כמעט רדת **שַׁחַת**, עד כי **שַׁחַת לֹו לֹא בְּנֵי מוֹמָם**.

ולעומקו של מקרא יש לומר שנרמז בפסוק עצמו באמרו **לֹו לֹא**. והוא **כתיב וקרי** במזמור לתודה פרק ק' בתהלים: [פסוק ג'] **דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא-עֲשֵׂנוּ (ולא) וְלֹו אֶגְהַנּוּ עֲמֹו וְצִאן מְרֵעִיתוֹ**:

ובשימת לב: **כתיב וְלֹא**, וקרי **וְלֹו**. הוא עשנו, **הוא** עשנו ועשה לנו כל

שעשו בניו, הוא **לעצמם**. שנאמר **בְּנֵי מוֹמָם**, בטעמים מחוברים.

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר, שרש"י ראה עד כמה **טרח** וכתב לה קרא, להוציא מידי ספק מלבם של הכופרים, שאין פגיעה ח"ו בקב"ה אלא במשחיתים לעצמם, לכן **טרח גם בפירושו** להסביר ולהטעים העניין מכל צדדיו.

ועל דרך הצח, ידרשו לכאן הטעמים בשמותם. לומר מה שמוטעם לֹו בטעם תביר, כי תביר הוא לשון שבירה בתרגום מארמית, ומה שרצו לשבור ולהשחית ח"ו כלפי מעלה, נשברה בזה רוחם שלהם. **שַׁחַת לֹו** - לעצמו, את עצמו שבר המשחית, את רוחו שלו עצמו.

ומה שמוטעם לאחריו בטיפחא, **לֹא**, לומר שכטפח מבדיל בין לו ובין לא, שהם נשמעים כאחד. ורק הטעם טיפחא, המפסיק, יורה שאין זה כזה.

ומה שנוהגים לקרוא לטיפחא גם **טרחא**, יֵאָמֵר על דרך הצח שטרח הכתוב להטעים כאן ב**טרחא**, שלא

לעומקו של מקרא פר' האזינו

עמו, ויפסיק להיות דור עקש ופתלתל, כנאמר להמשך בְּנֵי מוֹמֵם.

ולעומקו של מקרא יש לומר שבאומרו, דור עקש ופתלתל, בזה גופא ירמוז דרך התיקון: שכן חלק את המלה פתלתל לשלשה: פ-תל-תל. וכאומרו:

פ=פה, תל=תלמוד, תל=תפילה.
ופירושו שכך יהיה דרך תיקונו:

כאשר כל פה להקב"ה יודה, ע"י תלמוד ותפילה. וכפי שאמרו חז"ל [ברכות ל.] על הפסוק [שה"ש ד,ד.], כְּמַגִּדֵל דָּוִד צְוֹאֲרָךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת, מאי תלפיות - תל שָׁפַל פִּיּוֹת פּוֹנִים אֵלָיו. והיינו פתלתל.

ועל דרך הרמז, גם באומרו שַׁתָּה לוֹ לֹא, ירמזון אֵלָיו מְלִיא לְדַרְךְ הַתִּיקוֹן. אל תקרי לוֹ לֹא אלא לִוְלֵא. וכדאמר דוד המלך, (תהילים כז-יג) לִוְלֵא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. וכפי שדרשו חז"ל בגמרא [ברכות ד.] אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מובטח אני בכך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא אבל

טובותינו, וְלֹא אֲנַחְנוּ. ומשיגיע להכרה זאת, אז יהיה האדם לו ולחלקו של הקב"ה, כפי הקרי: וְלוֹ אֲנַחְנוּ. וזו היא הכרת הטוב הנרצית. שמתבונן ומכיר כי כל הטוב הוא ממי שנקרא הטוב, הוא הקב"ה, וכפי שאומרים בבברכת מודים: הטוב, כי לא כלו רחמיך. והכרת הטוב היא הכרת הקב"ה הנקרא הטוב.

וכאשר יחסר לאדם מדת הכרת הטוב לבוראו, קרוב להתקיים בו הנאמר בתהלים ז': [טז] בּוֹרַךְ הוֹי וַיִּחַפְּרֶהוּ ויפּל בְּשַׁתָּה יַפְעַל:

ועל דרך הצח יאמר שאם אין מכיר את בּוֹרְאוֹ, סופו להכיר בו מתוך בורו שחפר לעצמו, שם נפל בְּשַׁתָּה יַפְעַל. ומתוך שנפל בְּשַׁתָּה יאמר עליו הפסוק שַׁתָּה לוֹ, לעצמו ולא לבוראו. ולכן ממשיך הפסוק הבא [יז] ואומר: יָשׁוּב עֲמְלוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְעַל קִדְקִדּוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד, וזה המום שבבניו. כנאמר: בְּנֵי מוֹמֵם. ומוסיף בפרק ק' בתהלים לומר דרך התיקון [יח] אֲוִדְהָ ה' כְּצִדְקוֹ וְאַזְמֶרְהָ שֵׁם ה' עֲלֵינוּ: כאשר יודה במציאות הקב"ה, ויודה להקב"ה על כל טובותיו וצדקותיו אשר עשה

לעומקו של מקרא פר' האזינו

והוא מלאך של חסד ורחמים אשר שלחו הקב"ה להעיד על כנסת ישראל: **ומום אין בך**.

**ימצאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֵהוּ יִלֵּל
יִשְׁמֹן יִסְבְּבֵהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְרְנֵהוּ
כְּאִישׁוֹן עֵינָיו (לב, י')**
יִסְבְּבֵהוּ יְבוֹנְנֵהוּ. ירמוז הכתוב על עבודת האדם כנגד יצרו. שנאמר **וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יַרֵּךְ הַמְזֻבָּח צַפְנָה לְפָנָי ה' וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמֹ עַל הַמְזֻבָּח סְבִיב**.

ונראה לתת טעם שחיתתו **בצפון**, שעל ידי הקרבן זובח את יצרו הרע אשר השיאו לחטוא. **ויצר הרע נקרא צפון**. שהוא צפון בתוך תוכו של האדם, כנאמר (יואל ב.כ) **ואת הצפוני ארחיק מעליכם, ואורב לו במסתרים להכשילו. לכן ישחט את קרבנו בצפון**. לערבב היצר הרע שלא ישטיננו. ולכן יזרקו את הדם על המזבח **סביב**, כנגד מה ש**סובב היצר הרע סביבו להכשילו**. ועל ידי זריקת הדם **סביב, יסובבנו** הקב"ה לשמרנו, שנאמר **יִסְבְּבֵהוּ יְבוֹנְנֵהוּ, יִצְרְנֵהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו**. כנגד מה שירדה עינו

איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו. וכאומרו **וְלֹאֵי שָׁכֵן**. ואשר על כן יהיה פירושו **לעומקו של מקרא: וְלֹאֵי וְהֵאֱמַנְתִּי**. זו משאלת הלב של דור עקש ופתלתל שלא יראה השחת באמרו: **לֹא לֵא**, ותחת אשר **שַׁחַת** מתוך גאווה, יאמר עתה מתוך שפלות והכנעה: **שַׁחֲוֹתִי**, [כמובא בתהלים לה, יד'] **פְּאָקֵל אִם קִדֵּר שַׁחֲוֹתִי, וְהוּא נוטריקון על דרך הצח: אֲשַׁחֲרֶךָ בתפלותי! וכמובא בתהלים [סג, ב']:** **אֱלֹקִים אֵלֵי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָ צְמָאָה לָךְ נַפְשִׁי כָּמָה לָךְ בְּשָׂרֵי בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעֵנָף בְּלֵי מַיִם**.

וכאשר במקום **פְּתִלְתֵּל** יהיו **תֵּל שְׁכָל פִּיּוֹת פּוֹנִים אֵלָיו**, אזי יפסיקו להיות דור עקש, ומומם לא יהיה עוד בם, עד אשר יעיד עליהם יודע תעלומות: **כְּלָף יָפָה רְעֵנִיתִי וּמוֹם אֵין בְּךָ**: [שה"ש ד, ז].

ועל דרך הסוד, מום הוא אחד משמות ע"ב הקדושים של הקב"ה, היוצאים משלשת הפסוקים של ויסע ויבא ויט הסמוכים לשירת הים [שמות, יד, יט-כ-כא].

לעומקו של מקרא פר' האזינו

הצור שהוא הבחינה הרוחנית שבאבן.
עיין שם באריכות.

לכן הוציא דבש גשמי מן הסלע שהוא
הבחינה הגשמית של האבן, ושמן
שהוא אור רוחני, הוציא מן הצור
שהוא הבחינה הרוחנית של האבן.
ואשר על כן נבחר הכינוי צור להיות
כינוי חוזקו של הקב"ה. כגון: הצור
תמים פעלו, צור ישעתו, צור ילדו
תשי, פי לא כצורנו צורם, ועוד.
שצור הוא כינוי לחוזקו הרוחני
? של הקב"ה אשר ממנו תוצאות
חיים של החוזק הגשמי של הבריאה.

יזבחו לשדים לא אלה (לב, יז)
בתרגום: לא אלה - דלית בהו
צרוף.

צריך ביאור בתרגום זה, שהרי כל
עבודה זרה שבעולם לית בהו צרוף.
ומה הכעס המיוחד בעבור זה. אלא
י"ל דלית בהו צרוף שהעובדים להם
עובדים סתם ואינם צריכים כלום.
כעין עבודה זרה לשם עבודה זרה.

דמעה באישון לילה ואפילה על
יצריו, יצנהו פאישון עינו. ישמרהו
הקב"ה ויצילהו מיצרו ויסובבנהו וכו'
במלאכיו לשמרו בכל דרכיו.

וינקהו דבש מפלע ושמן מחלמיש
צור (לב, יג)
יש ליתן טעם מדוע יוציא הכתוב
דבש דווקא מן הסלע ולא מן הצור,
ושמן מן הצור ולא מן הסלע.

עי' לעומקו של מקרא לפר' חקת,
שם נתבאר שסלע הוא בחינה גשמית
של האבן, וצור הוא בחינה רוחנית
של האבן. ככל שאר הבריאה אשר נתן
בה הקב"ה כח גשמי מול כח רוחני.
כעין רקיע ושמים, ארץ ואדמה ועוד,
כפי שנתבאר שם בארוכה.

ואשר על כן יובן מדוע נתן כאן דבש
מסלע ושמן מצור. דבש שהוא דוגמא
להנאה גשמית וטוב גשמי כשבח
הארץ ארץ זבת חלב ודבש, נתן מן
הסלע שהוא בחינת הגשמיות שבאבן,
ושמן שיש בו מתיקות רוחנית, והאור
שמפיקים ממנו הוא זך טהור, נתן מן

לעזומקו של מקרא פר' האזינו

לשון שכחה מקביל לסיפא של הפסוק **וַתִּשְׁכַּח אֶל מַחְלָהּ**.

וייש ליתן טעם היכן נרמז כאן לשון **התשה** בפסוק.

ושמא יש לומר בדרך הצח, מצירוף המלים **תָּשִׁי וַתִּשְׁכַּח**. שאם תקרבם אחד אל אחד ותחברם יחד, תקבל **תש יותש פח**. והטיפחא במילה **יְלֻדָּהּ**, שהיא כעין הפסקה קלה, תוכיח שאינה מחוברת בהכרח עם תשי, ולכן **יתחבר תשי עם ותשכח**.

ובשימת לב, **תָּשִׁי** נכתב עם יו"ד קטנה. **ומובא** בבעל הטורים, מדוע נכתב **תָּשִׁי** עם יו"ד קטנה. נתן לך יו"ד דברים, ונסית אותו בי' נסיונות. ולכך יו"ד דיגדל נא, גדולה. לומר לך זכור לאברהם שנסיתו בעשרה נסיונות.

ולעזומקו של מקרא יש לומר שהם הם הדברים. שעל ידי שניסוהו זה עשר פעמים, על ידי כך כביכול **התישו** את כוחו. ולא הכוונה ח"ו שיש ביד אדם להתיש כח דקוב"ה. אלא התישו את **כח הנתינה** כביכול, שעל

כי שונה הדבר לו היו צריכים משהו וטועים ומבקשים מעץ ואבן ברוב טפשותם וסכלותם. אבל לעבוד ע"ז ללא צורך כלל הרי זה מעלה כעסו של הקב"ה פי כמה מונים.

ודייקא נמי מן הפסוק **יִזְבְּחוּ לְשֵׁדִים לֹא אֱלֹהִים. אֱלֹהִים** הוא לשון כוח עליון המספק את צרכי האדם בהשגחה פרטית, ונקרא אלהים בשם דין כי העזרה היא לפי הדין של מעללי האדם. וכאן נאמר **לְשֵׁדִים** [שהם] **לֹא אֱלֹהִים, שאינם** בגדר כח עליון והשגחה פרטית, לומר **שאינ לאדם כל צורך בכלום**, ובעובדו לע"ז הרי זה מכעיס לפני המקום ביותר, יותר מאשר אם היה לו צורך ולא היה נענה.

צור יְלֻדָּהּ תָּשִׁי וַתִּשְׁכַּח אֶל מַחְלָהּ (לב, יח)

תָּשִׁי. פירש רש"י, פירוש ראשון מלשון **שכחה**. בפירוש שני פירש רש"י לשון **התשה**.

לעומקו של מקרא פר' האזינו

באשר יסתיר פניו ממך. ויתקיים בך המשך הפסוק כפשוטו - **וְתִשְׁכַּח אֵל מְחֻלָּלָהּ.**

אך אם גרמת **תְּשִׁי** ליצר הרע, באשר לא נכנעת לו, אזי תמצא את א-ל מחוללך ולא יסתיר פניו ממך, ויתקיים בך **וְתִשְׁכַּח [בשוי"א תחת הוא"ו]** היינו ותמצא את **אֵל מְחֻלָּלָהּ.**

ידי הנסיונות שניסוהו, מנעו כביכול ממנו ית' להעניק להם כל טובו.

ואשר על כן יאמר לעומקו של מקרא, שנכתב ביו"ד קטנה, לרמז על עשר ספירות שכביכול נצטמקו מלהוריד השפע בעבור נסיונותיהם.

ועל דרך הסוד, התיקון לצור יְלָדָה תְּשִׁי נרמז בפסוק (תהלים י"ח י"ב) יִשֹּׁת הַשֶּׁשֶׁף סִתְרוּ שפירושו: ישים בחשך הסתר פניו, ולעומתו, ישים באור גילוי פניו.

וכמו שכתוב (ישעיה א) פִּי תִבְאוּ לְרֵאוֹת פְּנֵי. פִּי תִבְאוּ לְרֵאוֹת מִבְּעֵי לִי, מֵאֵי לְרֵאוֹת פְּנֵי.

מסביר הזוה"ק (בשלה נ"ז ע"א) וְכָל אֵינֹן דִּדְעֵין לְיַחְדָּא שְׁמָא מְדִישָׁא פְּדָקָא יְאוֹת מִתְבַּקְעֵין פֶּל אֵינֹן פּוֹתְלֵי חֲשׂוּכָא, וְאַנְפִּין דְּמִלְכָּא אֲתַחֲזִין, וְנִהְרִין לְכֻלָּא.

ועוד יש לומר, לעומקו של מקרא, על דרך הדרש: צור יְלָדָה. על מנת תְּשִׁי, על מנת שתהא מתיש את יצר הרע. שְׁפֹן יְלָדָה מוטעם בטיפחא והיא כעין הפסקה קלה, והמילה תְּשִׁי כתובה על פי המסורה ביו"ד קטנה, להורות על יצר הרע שיש להקטינו ולהתישו, ואשר על כן ניתן לדרוש צור יְלָדָה. על מנת תְּשִׁי, על מנת להתיש את יצר הרע שנולד בך עם לידתך. שנאמר לפתח חטאת רובך. ואם את עושה כן הרי תִּשְׁכַּח היינו תמצא את א-ל מחוללך אשר התרחק ממך כאשר לא התשת את יצר הרע ונכנעת לו.

וכך ידרש: צור יְלָדָה תְּשִׁי ותִשְׁכַּח אֵל מְחֻלָּלָהּ: אם כביכול גרמת תְּשִׁי ליצר שילדך, באשר לא התשת את יצר הרע ונכנעת לו, אז לא תמצא את א-ל מחוללך

לעומקו של מקרא פר' האזינו

וזה שהביא בעל הטורים שלכך יו"ד
דיגדל נא, גדולה. לומר לך זכור
לאברהם שנסיתו בעשרה נסיונות.
ורמז בזה התיקון שעל ידי האושפיזין
בסוכה.

מְזִי רַעֲב וּלְתַמֵּי רֶשֶׁף וְקָטָב מְרִירֵי
(לב, כד')

מובא בברכות (דף ה.) מְזִי רַעֲב היינו
יסורים, וְקָטָב מְרִירֵי היינו מזיקים,
וּלְתַמֵּי רֶשֶׁף אלו הנלחמים מלחמתה
של תורה, והם כתובים בתווד, בין
מְזִי רַעֲב ובין קָטָב מְרִירֵי ונדרשים
לכאן ולכאן.

לומר לך, שְׁכַל העוסק בתורה יסורין
בדילין הימנו, וכן כל העוסק בתורה
מזיקין בדילין הימנו.

ויש ליתן את הדעת מדוע ישים את
לחומי רשף הם עמלי התורה בין
היסורין ובין המזיקין.

ושמא יש לומר כעין הפסוקים של
ויהי בנסע הארון שְׁשָׁם הכתוב

ותרגומו: וְכַל אוֹתָם שְׁיִוְדָעִים לְיַחַד
אֵת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי [לְכַוְנָא לְפָא
וְרַעוּתָא, כלומר מתפונן בו בלב וְרִצּוֹן
וְנִרְאָה כְּדִי שְׁיִתְבָּרְכוּ בוּ עֲלִיּוֹנִים
וְתַחְתּוֹנִים] מִתְבַּקְעִים כָּל אוֹתָם כְּתַלִּי
הַחֲשֻׁכָה, וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ נִרְאִים וּמְאִירִים
לְכָל. וּכְשֵׁהֵם נִרְאִים וּמְאִירִים, כָּל
הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מִתְבָּרְכִים, וְאִז
נִמְצְאוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

וכנגד ישת חשך סתרו מתקיים
ישת אור גילוי.

ואשר על כן יהיה יִשְׁת תיקון ל
תְּשִׁי. שכל כתלי החשיכה שנוצרו על
ידי תְּשִׁי, יאירו בכל העולמות על ידי
יִשְׁת.

ולעומקו של מקרא יש לומר על
הפסוק יִשְׁת חֲשֵׁף סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו
סְפָתוֹ, שאור הסוכה מאיר כל הפינות
האפילות שנחשכו על ידי תְּשִׁי.

ועל דרך הצה, תחת אשר תֵּשׁ כַּח י'
הספירות, י' הספירות שְׁבוֹת להיות
בחזקן באמרנו תֵּיבו אוֹשְׁפִיזִין.
וכעין ר"ת תש"י.

לעומקו של מקרא פר' האזינו

וְיִלְמַד מֵהַמִּשְׁךְ הַפְּסוּק, ויהללו אותה אל פרעה. (בראשית י"ב ט"ו). שרי פרעה הם שרי מעלה של שבעים אומות, ומהללים אותה, את שרה, המשולה לכנסת ישראל, ככתוב שָׂרְתִי בַּמְּדִינֹת, (איכה א, א') על כל מעשיה הטובים. והם התשובה בראש השנה, הכפרה ביום הכיפורים, ושמחת ד' המינים וישיבת הסוכה בסוכות ועליה לרגל במועדים.

זה שאמר הפסוק: הֲרַגְנוּ גוֹיִם עִמּוֹ. כעין אז יאמרו בגויים הגדיל ה' לעשות עם אלה. לומר לך ששמחת הרגלים היא מעין זמן הגאולה לעתיד לבא.

וַיָּבֵא מַלְאָכָה וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה-הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן (לב, מד')

הוא והושע בן-נון.

בשימת לב, נכתב הושע ללא יו"ד. פירש רש"י, שבת של דיוגני היתה, [משה ויהושע שמשו כאחד], נטלה

סימניות של נ'ונין הפוכים לפנייהם ולאחריהן בתורה, לומר לך שהתורה מפרידה בין פורענות לפורענות. הכי נמי, עמלי התורה יפרידו בין פורענות לפורענות, בין פורענות דיסורין לפורענות דמזיקין.

הֲרַגְנוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דָם-עֲבָדְיוֹ יִקּוּם וְנִקְמָם יָשִׁיב לְעֲרֹיֹו וְכַפָּר אֲדַמְתּוּ עִמּוֹ (לב, מג')

הֲרַגְנוּ גוֹיִם עִמּוֹ פירש רש"י לאותו הזמן ישבחו האומות את ישראל, ראו מה שבקחה של אומה זו, שדבקו בהקב"ה בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו בטובו ובשבחו.

ועל דרך הרמז והסוד, היינו שם השם השולט בחדש תשרי, היוצא מסופי התיבות:

ויראו אותה שרי פרעה הוא השם הק' והי"ה. שהוא לשון שמחה, והם חגי תשרי, שאין שמחה כשמחת התשובה והכפרה, וצילא דמהימנותא בחג הסוכות.

לעומקו של מקרא פר' האזינו

למי שנתנה לו ובלבד שלא ידבק בו מאומה מן הגאווה.

ועוד י"ל על דרך הטעמים, **הוא והושע בן-נון**, לכאורה המילה **הוא** מיותרת, ויכול לומר ויבא משה והושע. מאי **הוא**.

אלא טעם הטיפחא יוכיח, שהמילה **הוא** היא בפני עצמה ולא בהכרח מחוברת עם שלאחריה, ולכן על דרך הצח יש לומר שהכוונה **להקב"ה** שכינויו "**הוא**". והוא בחינה עליונה של השגחה, בחינת האצילות כמובא בשערי אורה לר' יוסף ג'יקאטלי.

וסוד הדבר הוא, שהיו"ד ניתנה ליהושע **להודיע שהשם אתו**. וכמובא ברש"י פרשת שלח, שאמר לו משה ליהושע **י-ה** יושיעך מעצת מרגלים. ולכן אינה מורה על גאווה, כי ניתנה לו לצורך. אבל עתה שנרמז לכאורה מפורש שה' אתו, שנאמר **הוא והושע בן-נון**, לכן אין צריך **כאן** תוספת של יו"ד בשמו. שהרי גלוי לעין כל שעתה ה' אתו, שנאמר **הוא והושע בן-נון**.

רשות מזה [ממשה] ונתנה לזה [ליהושע] (סוטה יג:), העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא היה לך להרים ראש.

ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שניתנה לו גדולה, השפיל [יהושע] עצמו כאשר מתחלתו (ספרי) עכ"ל רש"י.

ולעומקו של מקרא, יש להוסיף הארה על הנאמר, שהיא אותה היו"ד של משה האיש עניו מכל אדם, וכתוב **ענו**, ללא יו"ד, שמשה לא רצה לכתבה משום ענותנותו, ונתנה ליהושע, **שזה דרכו של בעל הענוה שמונשא ומעצים את זולתו**. ועתה תפש יהושע את אומנותו של רבו, והשמיטה ממנו על מנת להחזירה לו, ולכן נקרא **הושע ללא יו"ד**. שעתה רצה להחזירה לו לעת פטירתו מן העולם, ואע"פ שידע במשה שלא יקבלה אליו חזרה. וכאומרו להקב"ה קחנה ותננה למי שהמלך חפץ ביקרו.

=== ולמדרש שאומר שהיתה זו היו"ד של שרה אמנו עת קראה הקב"ה שרה ולא שרי, כמו כן החזירה יהושע

לעומקו של מקרא פר' האזינו

ובזה יובן לעומקו של מקרא הפסוק:
פִּי לֹא-דָבַר יֶרֶק הוּא מִפֶּם פִּי-הוּא
חַיִּיכֶם. וירמוז הוּא על הקב"ה כנ"ל.

ובאמרו דבר ריק יתכוון להשגחת
השכינה הק'. שאין הקב"ה ריק מכם,
שלא תגעל נפשו אתכם, וכביכול ח"ו
יתרוקן מכם. כי הוא, הקב"ה, פִּי-הוּא
חַיִּיכֶם.

עֲלֵה אֶל-הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר-נֹבֹ
אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן
וְרָאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָדָה: (לב, מט')

יש ליתן את הדעת מדוע יקרא הר
זה בשני שמות אלו: הַר הָעֵבְרִים -
הַר-נֹבֹ.

וכמובא בפרשת פנחס במדבר כז, יב-
יג' שם קוראו הכתוב הר העברים
בלבד: וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל-
הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה וְרָאָה אֶת-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר
נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְרָאִיתָה אֹתָהּ
וַגִּאֲסַפְתָּ אֶל-עַמִּידָהּ גַּם-אֶתָּה כְּאֲשֶׁר
גִּאֲסַף אֶתְּרוֹן אֶחָיד.

ולאחר מותו של משה, שוב ניתנה
היו"ד ליהושע ע"י הקב"ה, להודיע
שהוא עמו מכל מקום, ובכל מקום,
ולכל ארך דרכו. ועוד, שזכות שרה
תלווהו מחד, וזכות משה תלווהו
מאידך ויהיו כל העולם חלים
ויראים מפניו.

וַיִּכַּל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל (לב, מה')

ירמזון אליו מליא בענין עריבות
מתיקות וחמדת התורה.

שאיין ויכל אלא מלשון חמדה. כמו
בבריאת העולם ויכל אלקים
ומתרגמינן (בירושלמי) חָמַד. ואשר
על כן נקראת השבת חמדת ימים. כמו
כן בענינינו, שמשה אמר את דבריו
אלה האחרונים לפני מותו מתוך חמדת
התורה ומתוך חמדתם של ישראל,
ומתוך חמדת השכינה הק'. ובוה
הנחיל לדורות עם ישראל כי אורייתא
ישראל וקוב"ה חז הם.

לעומקו של מקרא פר' האזינו

נבואה הוא שדבר ה' עובר דרך הנביא לומר לעם את דברי ה'.

ועוד י"ל, על דרך הסוד, שנקרא הר נבו הר העברים על שם שמכאן תעבור נשמת משה לעולם הנשמות. והוא גם מלשון נבו. כאומרו נְבוֹאָה שערִיךְ. ונקרא הר העברים לשון רבים שכל נשמות עם ישראל אחודות וקשורות בנשמת משה רבנו.

ועוד י"ל, על פי התרגום, שעברים הוא שם לגבולות. והרי נגזר על משה רבנו לא להכנס לארץ, אך על ידי כך שבקשו בני גד ובני ראובן את נבו והתרגום קורא לו בית קבורתא דמשה, על ידי כך זכה משה רבנו להיות קבור בתחום ארץ ישראל. לכן נקרא עברים, שהוא מכיל את מעברי הגבול של הארץ.

ועוד י"ל על דרך הרמז, שלכן נקרא הר העברים הר נבו. אמנם זה שם של עבודה זרה שהיתה שם, אך היו הערים מוסבות שם, ששינו שמם מעבודה זרה, ומדוע לא שינו את נבו לנבוא. ואז היה נקרא המקום על שם הנבואה של משה, אלא שאמר לו הקב"ה "פי מנגד תראה את הארץ

על דרך הפשט יש להבין שממנו אפשר לעבור לארץ ישראל. ואמנם על כן חשב משה שהותר נדרו כמבואר ברש"י, וכאילו כתוב כאן הר המעברים. וכן פרש הרמב"ן. מפני שהוא על מעברות הירדן ומשם יעברו אל ארץ כנען.

והכלי יקר פרש על פי רש"י לפי שנאמר למעלה והעברתם את נחלתו לבתו, שלכך נאמר והעברתם ללמדך שכל מי שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה, ובכך תירץ גם מדוע נסמכה פרשה זו להעברת נחלה.

ועוד י"ל, על דרך הצח, שלכן קרא לו הר העברים ולא הר המעברים, שלא הכל עוברים בו. כי משה לא יעבור בו לארץ ישראל. ולכן נשמטה האות "מ" של משה מהמעברים ונשאר הר העברים. שהוא הר עברה וזעם על אשר לא קדשו שמו במי מריבה, ועל ידי כך שמשה נקבר בהר העברים העברה והזעם מכוונת כנגד פעור הנמצא ממולו.

ועוד י"ל, על דרך הדרש, נבו והעברים אותו מקום הוא. אלא שנבו הוא מלשון נבואה שבו ראוי נביא כמשה להיטמן, והעברים גם לשון

לעומקו של מקרא פר' האזינו

ההרהר טרם עלייתו השמימה, מתלווים אליו עוד שני מלאכים **עֲלֵה וְרָאָה**. **עלה** הוא המלאך הממונה **על כל עליות שבתורה** (כגון עליית הענן מעל המשכן, עליית ענן הקטרת), ו**ראה** הוא המלאך הממונה על כל חזיונות וראיות שמראה הקב"ה לנביאיו, למרחוק. כגון שהראה למשה את הארץ לגבולותיה והראה לו כל הדורות עד הים האחרון ודרשו עד היום האחרון.

והם המלאכים שנצטוו ללוותו למשה בעלייתו זו האחרונה, **עֲלֵה וְרָאָה**.

ראו | עֲתָה כִּי אָנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֲמִית וְאֲחִיָּה מִחֲצֵתִי וְאֲנִי אֲרָפָא וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל: (לב, לט')

אָנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי פִּירֵשׁ רִש"י על פי הפשט שאין מי שיכול לעמוד בדרכי.

ועדין יש לשאול מדוע יאמר פעמים "אני". אָנִי אֲנִי הוּא.

וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל" ואם היה מסב שם המקום ל**נבוא** היה זה לעג לרש שאמר לו ושמה **לא תבוא**. לכן הסב שמו להר העברים. שמשום עברה לא תעבור. ולכן כתוב נבו ולא נבוא כי עד כאן תבוא ולא עוד. בלי אל"ף המורה על אלופו של עולם השוכן בארץ.

ועוד י"ל, שנקרא הר נבו הר העברים על שם שעל ידי מקום מנוחתו כאן הרי הוא מעביר את מנהיגותו ליהושע.

עֲלֵה אֶל-הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר-נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן וְרָאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָזָה (לב, מט').

על דרך הסוד,

עֲלֵה וְרָאָה הם שני שמות ק' מע"ב שמות היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט.

וכמבואר בלעומקו של מקרא לפר' וילך, כי שני מלאכים ליווהו למשה בלכתו אל כל ישראל, ועתה בעלותו

לעומקו של מקרא פר' האזינו

בתפילת שמונה-עשרה הן כנגד מידת "הוא", והברכות האמצעיות הן כנגד מידת "אתה", שהוא הצינור להורדת השפע. ובתפילתנו יש בכוחנו לפעול ישועות להורדת שפע הרחמים ממקור "הוא" העליון דרך צינור ה"אתה", אל תחתיות ארץ אל השגחת ה' בארץ במידת ה"אני".

ובאומרו "אני" כוונתו לצירוף של "אני הוא". "אני" היא מידת הרחמים המתגלה בארץ, היא היא מידת הרחמים הנשפעת ממידת "הוא" שבשמי שמים עליונים, והכל חטיבה אחת של רחמים.

ועל דרך הצח, הטעמים יוכיחו, אָנִי אָנִי הוּא, שה' אָנִי הראשון מוטעם במהפך, והמלים אָנִי הוּא מוטעמים בפשטא זקף קטן, שהם נקראים כולם כעין חטיבה אחת.

המהפך ב"אני" הראשון ירמוז על הפיכת הרוגז לרחמים, הפשטא באני השני ירמוז על התפשטות הרחמים, והזקף ירמוז על צינור השפע של הרחמים הזקוף ועומד להוריד השפע

ולעומקו של מקרא על פי הסוד, יש לומר **אני** הוא השם הקדוש של רחמים [היוצא מע"ב שמות היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט שבפרשת בשלח] וכעין מה שהורונו לומר בסוכות "אני והו" הושיעה נא. והפסוק צירף שם זה "אני", לשם הק' "הוא", שהוא מידת השם הקדוש "אהיה אשר אהיה", כמובא בספר שערי אורה להרב יוסף ג'יקיטלי, ו"הוא" היא מידת הרחמים העליונים אשר אין עמהם דין, ולכן אמר וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. שכך יהיה לעתיד לבוא. שלא יהיה מעורב בהנהגתי כל דין. אלא **הכל רחמים מרובים מכתר עליון,** ממקום רום החולם הנְכֻסֵף שֵׁם אֱהִיָּה לְעֵת נֶאֱסָף, מאדני ההויה אליו נְהַמָּה.

ועוד מובא שם בספר שערי אורה שמידת "אני" היא מידת הרחמים השולטת בארץ, כעין השגחה פרטית על נבראיו, והיא כנגד מידת "הוא" שהיא מידת הרחמים השולטת בשמי שמים עליונים, כעין מקור עליון משם ירדת שפע הרחמים.

וכן מובא שם עוד, כי השלש ראשונות בתפילת שמונה-עשרה הן כנגד מידת ה"אני", והשלש אחרונות

לעומקו של מקרא פר' האזינו

וה- 55 הנותרים אין להם למלאכי השרת רשות להציץ בהם **אלא** רק **לישראל**.

וכן, במשנה תורה כל חומש דברים יחד הם 955 פסוקים. 900 מהפסוקים פותחים שערי שמים **לכלל המלאכים**, אבל 55 פסוקים מהפסוק **ראו כי אני אני הוא ואילך הם רק לישראל**. רק להם ניתנה הרשות להציץ מעבר לפרגוד. והם יחודיים לישראל עמו בלבד. עד כאן דבריו.

ושמא יש לומר כי זו הכוונה בחז"ל [מדרש רבה] כשאומרים על הפסוק **כעת יאמר לישראל מה פעל אל** שישראל בדרגה **למעלה** מהמלאכים והמלאכים שואלים את ישראל מה פעל אל. **ודרגה** זו של ישראל למעלה מן המלאכים הם משיגים **"האזינו"** וב"וזאת הברכה", עקב שמחת החגים אשר הם שרויים בימים אלה. שהשמחה שוברת הקליפות והמחיצות ומעלה את האדם לדרגה עליונה אפילו יותר מן המלאכים.

משמי שמים עליונים לתחתיות ארץ. כנ"ל.

וכעין זה מצאנו **בהלל**, **המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ**. למרות שהם שני פסוקים, יש לערבם זה בזה ולומר: אף על פי שהוא **המגביהי לשבת בשמים**, כנגד מידת "הוא" העליונה, הרי הוא גם **המשפילי לראות בארץ**, כנגד מידת ה"אני".

זה שנאמר: **ראו | עֲתָה פִּי אֲנִי אֲנִי הוּא**.

עוד מובא במדרש פליאה ראו עתה כי אני אני הוא, הדא הוא דכתיב: **הן לה' אלקינו השמים ושמי השמים**.

וביאור הענין על ידי האר"י ז"ל. ה"ן בגימ' 55, השמים בגימ' 955. (מ"ם סופית היא 600 במנצפך). ורצונו לומר שיש 955 עולמות. מהם 900 ניתנו למלאכי השרת, **רשות להציץ מעבר לפרגוד**.

לעומקו של מקרא פר' האזינו

מעל גבוה, גבוה מעל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם
וגבוה מעל אֲשֶׁר לֹא-קִדְשִׁתֶּם.

**כִּי מִנְגִיד תִּרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ וְשָׂמָּה
לֹא תִבּוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (לב,גב')**

וְשָׂמָּה לֹא תִבּוֹא אבל אתה כן בא אל
הָאָרֶץ הָעֲלִיוֹנָה, כפירושו של אוה"ח
הק' בפרשת כי תבוא. היא הארץ
העליונה אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בעולם התיקון בעולם הנשמות,
ולעיתיד לבא היא ארץ הַתְּחִיָּה.

ועל דרך הצח הוא פסוק נ"ב פסוק
ב"ן, גימטריה אליה"ו, יבוא ויגאלנו
מהרה, ואתו בארץ התחיה שבעת
הרועים אברהם יצחק ויעקב משה
אהרון יוסף ודוד, הם האושפיזין
המתגלים אלינו מדי שנה בשנה בסוכת
השלום, עד התגלותם בסוכת עורו של
ליתן ובבנין בית המקדש השלישי
שיבנה בב"א.

{מח} וַיִּזְדַּבֵּר יְהוָה אֶל-מִלְשָׁה בְּעַצְמֹם
הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר: {מט} עֲלֶיךָ אֶל-הָרֹם
הָעֲבָרִים הַזֶּה הֶרֶם-נָבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִזְרָב
אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן וַיִּרְאֶה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן
אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָזָה:
{נ} וַיִּמַּת בְּהָר אֲשֶׁר אַתָּה עֲלֶיךָ שָׂמָּה
וְהֶאֱסַף אֶל-עַמּוּיָהוּ בְּאֶשֶׁר-יָמַת אֶהֱרֹן
אֲחִיָּהוּ בְּהָר הַהוּר וַיֶּאֱסַף אֶל-עַמּוּיָהוּ:
{נא} עַל־אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמִי-מְרִיבַת קִדְשׁ מִדְּבַר-צֹן עַל־
אֲשֶׁר לֹא-קִדְשִׁתֶּם אוֹתִי בַתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: {נב} כִּי מִנְגִיד תִּרְאֶה אֶת-
הָאָרֶץ וְשָׂמָּה לֹא תִבּוֹא אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

**בשימת לב, יש בפסוקים הנ"ל
ארבע פעמים לשון על: עֲלֶיךָ וגו'
עֲלֶיךָ, עַל־אֲשֶׁר, עַל אֲשֶׁר וגו'. [פסוק
נב].**

**והם כנגד ארבע עולמות אבי"ע,
אצילות, בריאה, יצירה, עשייה.
שבהם מטפס ועולה משה רבנו עד
כסא הכבוד.**

**בכל העליות האלו, מנחמו הקב"ה
כאמרו: מה שאתה עולה אל הר
העברים, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן, הוא גבוה**

